

UDK 811.163.42'242'367.626.2

UDK 811.111'242'367.626.2

Izvorni znanstveni članak

Primljen 15.07. 2015.

Prihvaćen za tisak 03.12. 2015.

Lidija Šaravanja**Ivana Trtanj¹**¹Sveučilište u Osijeku

Izražavanje posvojnih odnosa u pripovjednom diskursu jednojezične djece govornika hrvatskoga i engleskoga jezika

Pripovjedni diskurs kao dio svakodnevne djetetove komunikacije može pružiti mnogo cjelovitiji jezični kontekst od raznih jezičnih testova koji procjenjuju uporabu riječi i rečenica izolirano zato što priče zahtijevaju od djece kombiniranje riječi i rečenica radi određene svrhe. Stoga, priče omogućuju informaciju o tome koliko uspješno djeca rabe svoje određene jezične vještine u komuniciranju. Za razliku od razgovora pripovijedanje teži dekontekstualizaciji nakon koje se mijenja unutarnja organizacija diskursa. Uvelike je u literaturi opisana dječja sposobnost iznošenja sadržaja i stvaranja strukture priče, ali je manje istražen onaj aspekt pripovijedanja koji opisuje referencijalnu koheziju i uporabu referentnih izraza za razgovor o živim bićima (dječak, pas), objektima (drvo, staklenka) ili drugim entitetima u diskursu (obitelj, dom). Rad prikazuje kako djeca govornici tipološki različitih jezika kognitivno i jezično obrađuju pojam posvojnosti. Promatraju se sredstva za izricanje atributne, predikatne te vanjske posvojnosti. Cilj je rada utvrditi koje posvojne odnose dječji jezik ostvaruje i kojim se sredstvima pri tome služi. Pretpostavka je da četverogodišnjaci uočavaju prototipne odnose posvojnosti i izražavaju ih upotrebljavajući jednostavnije izraze koji su i gramatički i semantički prototipni. Suprotno od njih desetogodišnjaci će upotrebljavati složenije konstrukcije i uočavati raznolikije odnose između posjednika i posjedovanoga. S obzirom da rad prikazuje međujezičnu usporedbu engleskoga i hrvatskoga jezika, postavljena je pretpostavka da djeca govornici hrvatskoga, morfološki razvijenijega jezika, kasnije ovladavaju složenijim jezičnim sredstvima kojima se izriče posvojnost.

Ključne riječi: posvojnost; pripovjedni diskurs; dječji jezik; posjednik; posjedovano.

1. Uvod

Iako lingvistički iznimno složen i slojevit, smatra se kako je pojam posvojnosti univerzalne naravi te se javlja u svim proučavanim jezicima neovisno o njihovom tipu i porodici, društvenom uređenju ili razini civilizacijske i kulturne razvijenosti govornika. Oko njegove univerzalnosti slažu se brojni autori koji proučavaju sredstva izražavanja te tumače njihovu sintaksu i semantiku. Stoga je zanimljivo primijetiti kako je posvojnost unatoč svojoj složenosti postala stabilnom i plodnom temom jezikoslovnim istraživanjima, dok je njezinu rječničku definiciju, takvu koja bi se ticala izvanjezične stvarnosti, gotovo nemoguće odrediti. Kuna (2012), primjerice, promatra posvojnost s onomasiološkog stajališta kao univerzalnu kategoriju te razmatra načine na koje jezik ostvaruje njezine semantičke i kognitivne sadržaje. Da je posvojnost univerzalna kategorija smatra i Heine (1997) tvrdeći kako je za očekivati da u svim jezicima na svijetu postoje odgovarajući konvencionalizirani izrazi, ali kako postoje i brojni problemi u lingvističkom bavljenju njima. Za razliku od navedenih autora ima i takvih koji poput Millera i Johnson-Lairda (1976) navode kako čak cijela društva ne poimlju posvojnost eksplicitno te ona stoga ne može biti dio njihova mentalnog leksikona, nego je dijelom konvencija i društvenoga ponašanja.

Sintaksa posvojnost dijeli u tri skupine ovisno o odnosu između posjednika (*possessor*) i posjedovanog (*possessee*)¹ - atributnu, predikatnu te vanjsku. Određivanje pripadnosti vrsti posvojnosti relativno je jednostavan zadatak, za razliku od utvrđivanja koja je od dviju vrsta izvorna - atributna ili predikatna. Dok generativni gramatičari imensku/atributnu posvojnost smatraju polaznom (Postma 1997), većina ostalih autora tvrdi kako je predikatna posvojnost polazište za tvorbu atributne koja nastaje sažimanjem obavijesnosti postupkom nominalizacije (Heine 2001; Herslund i Baron 2001). Naime, atributni izrazi sadrže odnos posvojnosti između posvojnika i posjedovanoga, no ne određuju taj odnos pobliže i mogu biti višeznačne naravi, o čemu će više govora biti u 3.1. O razlikama između atributne i predikatne posvojnosti iscrpnije je pisao Taylor (2000), a o sve je tri vrste u hrvatskome jeziku pisao Kuna (2012). Rad se bavi svim trima navedenim vrstama posvojnosti, ne uzimajući u obzir koja je vrsta izvorna, a koja izvedena.

¹ Pregled nazivlja na hrvatskom jeziku vidi u Kuna (2012: 13).

Semantika razlikuje otuđivu od neotuđive, prototipnu od rubne posvojnosti, događajne sheme (*event shemas*) i posvojna značenjska polja (*possessive notions*). Razlike među vrstama posvojnosti, posebice one semantičke naravi, često su nejasne i različito interpretirane u lingvističkim krugovima. U radu će se prikazati kojim se sintaktičkim sredstvima ispitanici koriste kako bi izrazili otuđivu, odnosno neotuđivu posvojnost te odaju li posvojni izrazi češće početak, tijek ili završetak posvojnoga odnosa između dvaju entiteta.

2. Posvojnost i dječji jezik

Iskustvo posjedovanja jedno je od prvih iskustava na početku ljudskoga života i ono novorođenčetu pomaže spoznavati sebe te graditi svijest o svome identitetu. Prvi doživljaji posvojnosti proizlaze iz spoznaje prostorne bliskosti na način da dijete svojim počinje smatrati ono što je dio njega (dijelovi tijela) i ono s čim dijeli svoj životni prostor; što se u njemu opetovano pojavljuje ili je u neposrednoj blizini djeteta: roditelji/skrbnici, ljubimci, igračke itd. Prvim svojim tjelesnim kretanjima i psihološkim stanjima dijete stvara povezanost i privrženost s onim što mu pripada. Čini to hranjenjem, doživljavanjem mirisa i zvukova, potrebom za blizinom i sigurnošću poznatoga, ali isto tako pokazuje strah od gubitka onoga što smatra svojim (rezanje kose i noktiju, udaljavanje majke). Takvu posvojnost, kod koje se posjednik (u nastavku teksta PK) i posjedovano (u nastavku teksta PN) ne mogu razdvojiti na prirodan način, Heine naziva neotuđivom posvojnošću. Iako je taj pojam uvelike uvjetovan kulturološkim konvencijama govornika, malo je vjerojatno da se najraniji neotuđivi odnosi mogu tumačiti različito. Do 5. godine djeca obično čuju 500000 do milijun rečenica, i kao što imaju jasan osjećaj o tome koje se riječi u materinskom jeziku čuju češće, tako osjećaju i koje se gramatičke strukture češće rabe. One riječi i strukture koje se ističu po svojoj učestalosti, ističu se i po svojoj jednostavnosti i njih djeca prve govorno ostvaruju pretačući svoja iskustva u tekst². Činjenica da djeca prvo oponašaju, tj. ostvaruju takve prototipne izraze govori o vrijednosti zaključaka temeljenih na korpusu dječjega govora za sve koji se bave temeljnim; prototipnim i univerzalnim svojstvima jezika. Može se reći kako je jezik kojim se djeca služe prototip jezika kojim se služe odrasli. Taj se jezik razvija od jednostavnijih struktura različitih razina jezičnoga opisa prema složenijima. Koje su strukture jednostavnije, a koje složenije ovisi o fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj te ostalim razinama složenosti određenoga jezičnog sustava. Po tome će se razlikovati i prototipi pojedinih jezika, što će između ostaloga pokazati i ovaj

² Vidi u Halliday (1993).

rad. Prvi dječji iskazi gramatički su prilagođeni djetetovim jezičnim mogućnostima (MacWhinney 2001). Zbog toga se u dječjem govoru javlja niz nepravilnosti, za koje mnoga istraživanja tvrde da su pokazatelji jezične produktivnosti i znakovi napretka u dječjim pokušajima da pronađu jezično pravilo (Tomasello 1992; MacWhinney 2001). Budući da usvajanje i ovladavanje morfologijom ovisi o tipologiji jezika, Dressler (1995) ističe da će dijete one paradigme koje su morfofonološki jednostavnije, dakle bez glasovnih promjena i nepravilnih oblika, usvojiti brže.

Izražavanje posvojnosti u dječjem jeziku u hrvatskoj je literaturi istraživalo tek nekoliko autora: Kuvač i Palmović (2002) pisali su o usvajanju posvojnih zamjenica, dok su usporedbu usvajanja posvojnosti dvojezičnih govornika s djecom s posebnim jezičnim teškoćama i urednim jednojezičnim govornicima prikazale autorice Kuvač, Mustapić, Dobravac i Hržica (2005). Prijepisi iz Hrvatskoga korpusa dječjega jezika koji se nalazi u CHILDES-u omogućili su podatke o izražavanju posvojnosti u dobi od prve do treće godine. Opisivanje i postavljanje normi označavanja i usvajanja posvojnosti u hrvatskome jeziku kod djece urednoga jezičnog razvoja i djece s posebnim jezičnim poteškoćama (PJT) omogućila je analiza hrvatskoga korpusa dječjega jezika, ali i elicitirana ispitivanja. Kuvač i dr. (2005) svojim su istraživanjem potvrdile sličnosti u jezičnome ponašanju između djece s posebnim jezičnim teškoćama i dvojezične djece pa se novija istraživanja sve više usmjeravaju na istraživanja posebnih jezičnih teškoća u dvojezične djece.

2.1. Metodologija i korpus

Pripovjedni diskurs kao dio svakodnevne djetetove komunikacije može pružiti širok jezični kontekst koji procjenjuje uporabu riječi i rečenica izolirano jer takav diskurs zahtijeva od djece kombiniranje riječi i rečenica radi određene svrhe. Pripovijedanje omogućuje informaciju o tome koliko uspješno djeca rabe svoje određene jezične vještine za komuniciranje. Za razliku od razgovora pripovijedanje teži dekontekstualizaciji nakon koje se mijenja unutarnja organizacija diskursa. Dekontekstualizacija znači pomicanje od *ovdje i sada* na *tamo i negdje*. Taj pomak u jeziku uvjetovan je pomakom u djetetovu kognitivnom razvoju. S obzirom na to da su se priče nekad i negdje dogodile, potreban je taj pomak tamo i negdje da bi djeca kognitivno bila spremna pripovijedati.

Slikovnica „Frog, where are you?“ (Mayer, 1969) omogućila je analizu toga kako djeca govornici tipološki različitih jezika kognitivno i jezično obrađuju pojam posvojnosti. Slikovnica je to u kojoj su određeni okvir, likovi i događaj. Sadrži 24

crno-bijele slike bez teksta i klasičan je materijal za ispitivanje pripovjedne sposobnosti. Priroda priče u kojoj dva lika, dječak i pas, traže treći, žabu, osigurava vrijedan tekst za analizu dječje vještine praćenja jezičnih referenata i označavanja posvojnih odnosa među njima. Uzorak ispitanika čini ukupno 40 djece, od toga njih 20 jesu govornici hrvatskoga jezika, a drugih 20 engleskoga jezika³. Dobne skupine čine četverogodišnjaci (deset govornika hrvatskoga i isto toliko govornika engleskoga jezika) i desetogodišnjaci (deset govornika hrvatskoga i isto toliko govornika engleskoga jezika). Ukupno je prikupljeno 117 primjera u hrvatskom jeziku te 178 primjera u engleskom jeziku.

2.2. Ciljevi i pretpostavke

U analizu se krenulo promatrajući odnose među entitetima u slikovnici „Frog, where are you?“. Nastojali su se povezati očiti odnosi posvojnosti uočeni među bićima i stvarima u priči s gramatičkim izrazima posvojnosti kako ih vide relevantni autori koji su pisali o posvojnosti u hrvatskome i engleskome jeziku. Promatraju se sintaktičke i semantičke osobine izraza posvojnosti koje govore o gramatičkom, odnosno značenjskom odnosu između posjednika i posjedovanoga. Rad prikazuje kako djeca govornici tipološki različitih jezika kognitivno i jezično obrađuju pojam posvojnosti. Promatraju se sredstva za izricanje atributne, predikatne te vanjske posvojnosti. Cilj je rada utvrditi koje posvojne odnose dječji jezik ostvaruje i kojim se sredstvima pri tome služi. Pretpostavka je da četverogodišnjaci uočavaju prototipne odnose posvojnosti i izražavaju ih upotrebljavajući jednostavnije izraze koji su i gramatički i semantički prototipni. Suprotno od njih desetogodišnjaci će upotrebljavati složenije konstrukcije i uočavati raznolikije odnose između posjednika i posjedovanoga. S obzirom da rad prikazuje međujezičnu usporedbu engleskoga i hrvatskoga jezika, postavljena je pretpostavka da djeca govornici hrvatskoga, morfološki razvijenijega jezika, kasnije ovladavaju složenijim jezičnim sredstvima kojima se izriče posvojnost.

3. Gramatička klasifikacija

U nastavku će se pokazati koje su gramatičke strukture zastupljene u građi i u kojim omjerima. Odabir određene vrste posvojnosti, odnosno određenih gramatičkih struktura kojima se posvojnost iskazuje govori o jezičnim potrebama ispitanika te o

³ Engleski se korpus nalazi u bazi CHILDES, a prikupila ga je Barbara Z. Pearson (vidi u popisu literature).

njihovoj jezičnoj sposobnosti. Taj odabir ne ovisi samo o govorniku već i o jeziku kojim govori, što će potvrditi analiza građe.

3.1. Atributna posvojnost

Atributna posvojnost vrsta je unutarnje posvojnosti, što znači kako su entiteti između kojih postoji odnos pripadanja, PK i PN, smješteni unutar jedne imenske skupine koja pored glave sadrži pridjev, zamjenicu, genitiv ili prijedložnu skupinu koja ju pobliže određuje. Takve sintagme u kojima je posvojni odnos među dvama entitetima ostvaren na razini jedne skupine nazivaju se unutrašnjim posvojnim konstrukcijama (IPC - internal possession constructions). Sredstva kojima se takav odnos može uspostaviti razlikuju se unutar pojedinoga jezika te međujezično. Od atributnih se oblika u građi na engleskom jeziku pojavljuju posvojne zamjenice (*possessive adjectives*), posvojni pridjevi (*inflected genitive*), prijedložne skupine,⁴ imenice i atributne rečenice. U hrvatskoj građi atributi su posvojne zamjenice, povratno- posvojne zamjenice, genitiv, prijedložne skupine te posvojni pridjevi. Tablica 1. prikazuje koliko se puta određena gramatička kategorija pojavljuje u atributnim posvojnim oblicima. Razvidno je kako govornici engleskoga jezika znatno češće rabe izraze atributne posvojnosti, posebice zamjenice (*possessive adjectives*), zatim posvojne pridjeve (*inflected genitive*) i rjeđe prijedložne skupine te imenice i atributne rečenice. Govornici hrvatskoga jezika najčešće rabe povratno posvojnu zamjenicu te posvojne zamjenice, zatim prijedložne skupine i u samo malom broju primjera iz građe upotrebljavaju posvojne pridjeve te genitiv.

Tablica 1: Atributna posvojnost

	četverogodiš- njaci hrvatski jezik	desetogodiš- njaci hrvatski jezik	četverogodiš- njaci engleski jezik	desetogodišnja- ci engleski jezik
atributna rečenica	0	0	0	3
povratno posvojna zamjenica	2	7		
imenica	0	0	0	3

⁴ U prijedložne su se skupine ubrojili i rijetki, nepravilno tvoreni izrazi poput *home from a squirrel*. Kako je tomu izrazu vrlo blizak ovjereni izraz *home of a squirrel* smatra se kako ta pogreška ne odražava jezičnu potrebu govornika koju ograničavaju tvorbene mogućnosti jezika, već joj su uzroci drugdje.

prijedložna skupina	2	4	2	5
genitiv	0	2	0	0
posvojna zamjenica	1	5	18	50
posvojni pridjev	0	3	5	17

U atributnoj se posvojnosti najčešće iščitava razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti jer se čini kako je upravo ta dihotomija jasno sadržana u polisemnoj naravi atributnih izraza.

Razlika između otuđivoga i neotuđivog odnosa između dvaju entiteta u nekim je jezicima gramatikalizirana te se po strukturama može razlučiti je li neka posvojnost otuđiva ili neotuđiva, odnosno mogu li se ti entiteti razdvojiti na normalan, prirodan način ili to nije moguće. U jezicima poput engleskoga i hrvatskoga takva razlika nema uporište u gramatici, već je ona uvjetovana iskustvenom i intuitivnom interpretacijom govornika. Otudivu posvojnost Heine (1997) smatra otvorenim skupom, dok je broj konceptualnih domena neotuđive posvojnosti ograničen na rodbinske i društvene odnose, dijelove tijela, dijelove prostora i stvari, tjelesna i mentalna stanja te izvedbe nekih radnji.

Primjeri neotuđive posvojnosti u korpusu najčešće uključuje dijelove tijela te odnos između dječaka i psa, kako se može primijetiti iz primjera (1).

- (1) *He got his head stuck.*
Jelen sa svojim rogovima...
A little frog they had⁵...
Našli su svoju žabu i uzeli je.

Taj se odnos između djeteta i njegova kućnog ljubimca ovdje smatra neotuđivim zbog jezičnih sredstava koje djeca u pripovjednom diskursu koriste kako bi uspostavila odnos među tim dvama entitetima (*dječak i pas imaju žabu*) za razliku od odnosa dječaka/psa prema žabi.

U suvremenoj lingvistici poznat je pojam empatije koji igra važnu ulogu u percepciji kategorije živosti. Prema Langackeru empatijska hijerarhija odražava „egocentričnu procjenu različitih vrsta entiteta koji postoje u svijetu.“ (1991: 306) te ih

⁵ Rečenica sadrži neizrečenu odnosnu zamjenicu *that/which* „*koji/koja/koje*“, koja sintagmu *they had* „*imali su*“ u tome okruženju čini atributnom zavisnom rečenicom.

autor rangira s obzirom na njihov potencijal privlačenja empatije. Langacker (1991: 307) objašnjava:

Now the highest degree of empathy is of course with oneself – one is exactly like oneself and shares precisely the same concerns. The starting point for the empathy hierarchy is therefore the speaker: speaker > hearer > human > animal > physical object > abstract entity. Ranked directly after the speaker is the hearer, for their co-participation in the speech event is a common concern that can hardly be ignored. Continuing along this natural path, we next encounter a person other than the speaker and addressee, then an animal other than a human, and so on.

Iz navedenoga teksta zaključuje se kako Langacker govornika i slušatelja, koji su fizički prisutni u događaju, rangira najviše u hijerarhiji jer upravo oni najviše utječu na jezičnu interakciju te imaju najvažniju ulogu u govornom činu.

Budući da je ta Langackerova hijerarhija vrlo apstraktna i pokazuje općenite tendencije ljudskoga jezika i spoznaje, može se u različitim kontekstima primijeniti drukčije.

Empatija znači da se govorno lice nejednako postavlja prema pojedincima koje spominje u svom kazivanju situacija i događaja - uz nekog staje bliže nego uz drugog. Odabirući različite empatijske odnose kroz koje ćemo „prelamati“ obavijesti, odabirući jedan od elemenata „uz koji ćemo stati“, ne odlučujemo se za obavijesnu ili neobavijesnu razinu iskaza, nego se odlučujemo kojim ćemo elementom perspektivizirati određeni događaj. Prema tome što se lik dječaka i psa nalaze na mjestu posjednika možemo vidjeti empatijski odnos prema tim dvama likovima. Iako bi se jezično trebala dokazati, intuitivno se može zaključiti kako postoji povezanost između razine empatije i otuđivosti u posvojnosti.

Tablica 2: Otušiva i neotušiva posvojnost

	četverogodi- šnjaci hrvatski jezik	desetogodi- šnjaci hrvatski jezik	četverogodi- šnjaci engleski jezik	desetogodi- šnjaci engleski jezik
Atributna posvojnost				
neotušiva	5	13	19	56
otušiva	0	8	6	23
Cjeloviti korpus				
neotušiva	13	24	23	66
otušiva	19	61	24	65

Osим što se iz tablice vidi kako je atributna posvojnost znatno zastupljenija u engleskome nego u hrvatskom jeziku, razvidno je i kako djeca govornici engleskoga jezika atributnim sredstvima otuđivu posvojnost izražavaju u većem postotku nego li djeca govornici hrvatskoga jezika. U radu se neće tražiti razloge tomu, no pri svakom promišljanju o atributnoj posvojnosti u hrvatskome jeziku valja na umu imati morfološku složenost i uporabnu ograničenost atributa zbog koje nevjšti govornici radije posežu za drugim, manje zahtjevnim izrazima. Uspoređujući jezična sredstva kojima se djeca služe kako bi izrazili otuđivu/neotuđivu posvojnost, može se zaključiti kako se atributna posvojnost u svih ispitanika upotrebljava znatno češće za izricanje neotuđivoga nego za izricanje otuđivoga odnosa među entitetima. U cjelovitom korpusu razlike u pojavnosti tih dvaju odnosa nisu dovoljno velike da bi se na temelju njih moglo dodatno zaključivati o njihovoj povezanosti s vrstama posvojnosti.

3.1.1. *Atributna i predikatna posvojnost*

Predikatna se posvojnost u tekstu promatra u odnosu s atributnom. Zavisnost između posjednika i posjedovanoga u izrazima predikatne posvojnosti uvjetovana je značenjskim sadržajem glagola. Semantička jasnost izraza predikatne posvojnosti znatno je veća od one koju ostvaruju konstrukcije atributne posvojnosti⁶ s kojima se u literaturi najčešće uspoređuju. Ti izrazi, kako tvrdi Stassen (2009:27), upućuju na tvrdnju o odnosu između PK i PN, dok izrazi atributne posvojnosti iskazuju pretpostavku o tom odnosu. Na primjerima *John has a motorcycle* „John ima motocikl“ i *John's motorcycle got stolen* „Johnov motocikl je ukraden“ Stassen uspoređuje te dvije vrste posvojnosti i naglašava interpretacijske razlike među njima:

For example, the noun phrase may be interpreted as ‘the motorcycle that John was intending to buy’, ‘the motorcycle that John has been talking about for several months now’, ‘the motorcycle that was designed by John’, and so forth. This wealth of possible interpretations does not have to lead to the conclusion that attributive possession constructions are semantically ‘amorphous’, and that all that is needed for a felicitous use of the phrase John’s motorcycle is that some relation between John and a certain motorcycle can be established.

Nadalje, atributna posvojnost sadrži vremensku stabilnost, dodaje Heine (1997: 143), usmjerena je na objekt više nego na događaj. Za razliku od atributne, predikatna se posvojnost može svrstati u nekoliko značenjskih tipova koje Stassen, kodira-

⁶ Vidi u Taylor (2000: 316), Heine (1997: 86), Kuna (2012: 48), Bugenhagen (1986: 129).

jući imenske skupine, naziva lokacijskim (*Locational Possessives*), komitativnim (*With-Possessives*), topik-posvojnicima (*Topic Possessives*) te imati-posvojnicima (*Have-Possessives*).⁷ Heine (1997) na sličan način dijeli izraze predikatne posvojnosti na osam događajnih shema (akciju, lokaciju, pratnju, genitiv, cilj, izvor, topik te jednakost). Takve tipologizacije potvrđuju semantičku potentnost glagola u odnosu na attribute.

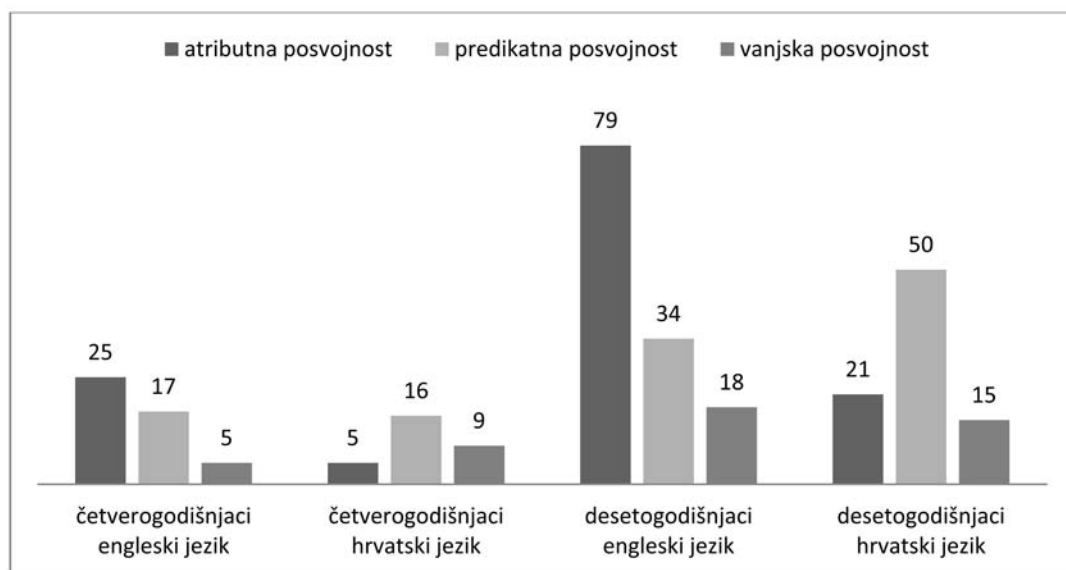
- (2) *He took a new baby frog.*
The boy saw his frog.
...pas na njegovoj deki...
Dječak je vidio svoju žabu.

Iz primjera (2) razvidno je kako izrazi predikatne posvojnosti i u dječjem govornom diskursu sadrže znatno veću semantičku jasnost, dok se izrazi atributne posvojnosti mogu tumačiti na više načina. Primjerice, *his frog* 'njegova žaba' možemo tumačiti kao žabu koju je ranije vidio, žabu koju je želio uzeti, koju je držao u sobi itd. Međutim, atributni izrazi neotuđive posvojnosti nisu na takav način podložni različitim tumačenjima. Konstrukcije poput *sa svojom obitelji* i *putting his finger there* „stavljajući ondje svoj prst“ ne mogu se primijeniti na više uobičajenih izvanjezičnih situacija, baš kao što se PN u tim izrazima ne može od PK odijeliti na uobičajeni, prirodan način. Predikatna posvojnost širi semantički okvir izraza istovremeno ga precizirajući, stoga bi se moglo reći kako su izrazi predikatne posvojnosti sadržajno bogatiji.

U korpusu hrvatskoga jezika predikatna je posvojnost najzastupljenija, čak 50% posvojnih izraza četverogodišnjaka i 58% izraza desetogodišnjaka pripada toj vrsti. U četverogodišnjih ispitanika govornika engleskoga jezika predikatna će posvojnost biti zastupljena u 36% prikupljene građe, a u desetogodišnjaka u 26%. Takvu promjenu po dobnim skupinama valja promatrati u kontekstu cjelokupne građe kako bi se uočilo koje će konstrukcije tijekom vremena djeca zamijeniti drugima.

U grafičkom se prikazu primjećuje kako djeca govornici hrvatskoga jezika ostaju pri svom primarnom odabiru konstrukcija predikatne posvojnosti. Razlog tomu može se potražiti u morfološkoj jednostavnosti tih konstrukcija u odnosu na ostale raspoložive, ali i u prednostima njihove semantičke preciznosti nad ostalima, što naposljetku govori o vrlo učinkovitoj iskorištenosti jezičnih jedinica koju predikatna posvojnost omogućuje.

⁷ Hrvatsko nazivlje preuzeto iz Kuna (2012).

Prikaz 1: Vrste posvojnih izraza u građi

3.1.2. „Pcelice kosnice“

U prikazu 1 vidi se kako se atributni izrazi u hrvatskom jeziku rijetko upotrijebjavaju za iskazivanje posvojnosti. Tablica 3 prikazuje vrste atributa kojima ispitanici izražavaju posvojne odnose te kazuje koliko je puta određena struktura upotrijebljena u građi.

Tablica 3: Atributi u posvojnim izrazima.

	četverogodišnjaci hrvatski jezik	desetogodišnjaci hrvatski jezik	četverogodišnjaci engleski jezik	desetogodišnjaci engleski jezik
posvojni pridjev	0	3	5	17
posvojna zamjenica	1	5	18	50
povratno-posvojna	2	7		

zamjenica⁸				
genitiv	0	2		
prijedložna skupina	2	4	2	5
imenica	0	0	0	3
atributna rečenica	0	0	0	3

Primjećuje se kako su u hrvatskom jeziku najrjeđe konstrukcije s posvojnim pridjevima i genitivom. Međutim, čini se kako četverogodišnji govornici hrvatskoga jezika ipak imaju potrebu izraziti sadržaj za koji su potrebni morfološki zahtjevniji izrazi poput genitiva ili posvojnoga pridjeva. Najbliže takvoj uporabi u korpusu jest izraz “pcelice kosnice” koji je nepravilno tvoren, a može se pretpostaviti kako je ispitanik želio upotrijebiti konstrukciju poput imenske skupine s posvojnim pridjevom ili genitivom. Engleski bi ekvivalent mogao biti *beehives* ili *bees' hives*, ili duže sintagme koje se značenjski odmiču, poput prijedložnih skupina (*hives with bees* „košnice s pčelama“) ili atributnih rečenica (*hives where bees live* „košnice u kojima žive pčele“). Zbog tvorbenih ograničenja u hrvatskom jeziku uporaba posvojnoga pridjeva na tom mjestu nije moguća, umjesto toga valjalo bi upotrijebiti genitiv (*košnice pčela*), prijedložnu skupinu (*košnice s pčelama*) ili atributnu rečenicu (*košnice u kojima žive pčele*). Moguća bi bila uporaba pridjeva *pčelinje*, međutim dvojbeno je je li on odnosni ili posvojni pridjev⁹ ili može pripadati objema vrstama

⁸ Osjenčana su polja izraza koji se u određenom jeziku ne pojavljuju; to su povratno posvojne zamjenice te genitiv u engleskome jeziku. Iako se sintagme s prijedlogom *of* nazivaju genitivnim izrazima u radu se te konstrukcije pribrajaju prijedložnim skupinama radi terminološke ujednačenosti temeljene na hrvatskome jeziku.

⁹ U hrvatskome jeziku postoje različite podjele pridjeva. Dok većina hrvatskih gramatika pridjeve dijeli na opisne, gradivne i posvojne (Barić i dr. 1997; Silić i Pranjković 2007; Ham 2002), Babić je uveo podjelu na opisne i odnosne (Babić 1991; Težak i Babić 2000). Autori Gramatike hrvatskoga jezika (2000: 213) ističu da „odnosni pridjevi označuju neki odnos prema riječi u pridjevnoj osnovi“ te da pojedini dometci označuju i različit odnos, npr. *-ov*, *-ev*, *-in* prema jednini, a *-ski* prema množini: *kraljev dvor* – *dvor jednoga kralja*, *kraljevski dvor* – *dvor u kojem stanuju kraljevi*. Pridjevi na *-ski* odnose se osim na množinu i na bilo kojega pojedinca, npr. *kraljevski* koji se odnosi na kraljeve ili bilo kojeg kralja, a odnosni pridjevi tvoreni dometkom *-ov* na određena pojedinca koji je poznat ili je prije spomenut, npr. *Gundulićeva ulica*, *Bachov apsolutizam* (Babić 1991: 376). Podjelu posvojnih i odnosnih pridjeva na podrazrede predlaže Marija Znika (1999: 377–389) Autorica ističe da je bitna razlika između tih dviju vrsta pridjeva ta da se posvojni pridjevi tvore od imenica koje znače štogod živo te izriču i konkretnu jediničnu pripadnost, dok je, tvrdi, za odnosne pridjeve to obi-

odgovarajući istovremeno na pitanja čije i kakve.¹⁰ Posvojnu zamjenicu na ovom mjestu nije moguće rabiti kao atribut zbog njezine anaforičke naravi, naime, uvjet za upotrebu zamjenice jest povezivanje s antecedentom s kojim je koreferentna. Kuvač, Palmović (2007) analizom su dječje posvojnosti u dobi od prve do treće godine pokazali da se označavanje posvojnosti posvojnou zamjenicom ostvaruje između dvadesetoga i dvadeset i drugoga mjeseca, ali samo za prvo lice jednine te samo kod jednoga ispitanog djeteta za drugo lice jednine. Najčešće je označavanje u njihovom korpusu u svim licima i brojevima jest označavanje pridjevskom posvojnošću, osobito konstrukcijom *od* + genitiv. Autori ističu da je razlog uporabe takve strukture dvojak. Djeca to čine zbog morfološkoga pojednostavljivanja te izražavaju množinski oblik većim brojem jedninskih oblika posvojnosti.

Prema konekcionističkomu modelu djetetovo usvajanje gramatičkih oblika, pa tako i posvojnih pridjeva, slijedi krivulju slova u. Djeca mlađe kronološke dobi imaju više točnih oblika, ali još ne primjenjuju pravila. Kako odmiču u jezičnome razvoju, sve više primjenjuju pravila tvorbe, pa se pojavljuje i sve više gramatičkih poopćavanja, tj. gramatičkih odstupanja. Budući da dijete rijetko nailazi na gramatičke poopćene oblike u govoru svoje okoline, u kasnijem stadiju svoga razvoja sve će se više koristiti pravilnim oblicima, a broj će se odstupanja smanjivati (Kuvač i Palmović 2007).

Vrste atributa koji tvore posvojni odnos u engleskom su jeziku posvojne zamjenice, posvojni pridjevi, prijedložne skupine, imenice te atributne rečenice. Najčešće se upotrebljavaju posvojne zamjenice, 18 je primjera u četverogodišnjaka i 50 u desetogodišnjaka. Imenice kao attribute te atributne rečenice ispitanici upotrebljavaju tek u starijoj dobi.

3.2. Vanjska posvojnost

Predikatna posvojnost, kako je ranije rečeno, podrazumijeva glagol koji upućuje na odnos pripadanja među dvjema imenskim skupinama; PN i PK. Atributna posvojnost podrazumijeva posvojni odnos između dvaju entiteta na razini jedne imenske skupine. Za razliku od njih, vanjske posvojne konstrukcije (EPC - external possessive constructions) sadrže dvije imenske skupine razdvojene na razini rečenice koja

---

lježe nebitno. Za Silića su i Pranjkovića (2005: 133) dometci *-ov*, *-ev*, *-in* posvojni dok dometak *-ski* označuje posvojnost u širem smislu, a u užemu znače odnos.

¹⁰ *Pčelinji* je pridjev sa značenjem koji se odnosi na pčele: *pčelinji žalac*, *pčelinji med*, *pčelinji vosak* (Rječnik hrvatskoga jezika 2000); u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku (2003) značenje toga pridjeva objašnjava se kao *onaj koji pripada pčelama: pčelinji med, pčelinji vosak*.

nema predikat posvojnoga leksičkog sadržaja. Iako bez posvojnoga značenjskog sadržaja, glagol uspostavlja posvojnu vezu između dviju imenskih skupina, po čemu se vanjska posvojnost do neke mjere može usporediti s predikatnom. S druge strane, kao kod atributne posvojnosti, posvojna je poveznica u tim konstrukcijama pretpostavljena, otvorena za razna tumačenja, neprecizna. O sličnostima vanjske s atributnom i predikatnom posvojnošću piše Herslund (2001:15):

...the external possessive construction shares with predicative possession the feature that the possessive link between the Possessor and Possesum is conveyed by a verb; but it shares with attributive possession the feature that the possessive link is not asserted by a verb, but presupposed.

U primjerima iz građe¹¹ vanjsku posvojnost u hrvatskome jeziku signaliziraju dativ i akuzativ.

4.2.1. *Dativ*

Dativ,¹² jedan od najčešćih izricatelja vanjske posvojnosti u različitim jezičnim skupinama, uglavnom se pojavljuje kao PK u rečenicama u kojima je subjekt PN. U građi se uočava u rečenicama u kojima predikati otvaraju mjesto dvama objektima od kojih je jedan u dativu i označuje PK, a drugi u prijedložnoj skupini i označuje PN. PK i PN gramatički su povezani i značenjski strukturirani. Prema Matasoviću (2002) u posvojnemu se dativu preklapaju sintaktička zavisnost o glagolu i semantička zavisnost o imenici koja se odnosi na zavisnost između PK i PN. Naime, posvojni je dativ najčešće element koji se u rečenicu uvodi naknadno, tj. zauzima mjesto koje nije predviđeno u obveznoj argumentnoj strukturi glagola te u radnji sudjeluje tek posredno.¹³ U primjerima iz građe posvojni odnos između imenice u dativu i bližeg objekta u akuzativu neotuđive je naravi, kao što se vidi iz primjera (3).

- (3) *Sjeo mu je na glavu.*
Vikao je žabi ime.

¹¹ U prikazu 1 vidi se omjer izraza vanjske posvojnosti u odnosu na atributnu i predikatnu.

¹² Valja napomenuti kako Katičić (2002) dativ smatra predikatnom riječju ili priložnom oznakom koja nema inherentno posvojno značenje, nego ga može dobiti u određenom kontekstu (Katičić 2002: 466). O razlikama i sličnostima dativa kao atributnoga, adnominalnog sredstva i kao vanjskoga posvojnika piše Kuna (2012: 164).

¹³ "Dativ označuje da je njegov referent uključen u radnju, ali kao periferni, odnosno marginalni pa-dež, znači da i njegov referent ima periferan položaj u semantičkom sadržaju iskaza.", tvrdi Kuna (2012: 156)

Primjeri s posvojnikom u dativu pojavljuju se u hrvatskome jeziku,¹⁴ dok se u građi engleskoga jezika u vrlo sličnoj ulozi javljaju primjeri u akuzativu.¹⁵ Tumačenje posvojnoga dativa iz prikupljene građe odgovara Langackerovom (1991) promišljanju o PN kao o cilju, te Silićevu i Pranjkovićevu stavu o dativu kao posrednom referentu "...i to tako da jedan predmet služi kao orijentir drugomu." (Silić i Pranjković 2005: 219). Nadalje, Durst-Andersen (2001) tumači dativ blizinom i primitkom, slično Haspelmathu (1999) koji dativ za vanjsku posvojnost naziva benefaktivom. Prisnije označavanje dativom prepoznaje Hamm (1967) te uočava kako se ti izrazi odnose na rodbinske i društvene veze među entitetima. Sintaktički status dativa kontrastivno u hrvatskome i engleskom jeziku proučavao je Kučanda (1982, 1986, 1996) u okviru padežne gramatike. Kučanda kao zasebnu vrstu slobodnoga dativa prepoznaje dativ pripadanja koji se može odnositi na rodbinske i društvene odnose, dijelove tijela te dijelove odjeće. U hrvatskom se jeziku dativ kao vanjski posjednik pojavljuje uz prijelazne, pasivno/neakuzativne te neergativne glagole (Kuna 2012: 166). Strukturni obrasci rečenica s posvojnim dativom iz korpusa su sljedeći:

- (4) a. $V D^{PK} PP^{PN} (S V D^{PK} PP^{PN})$
*Sjeo **mu** na glavu. /Sjeo je **ćuki** na glavu. /Oblači **si** na glavu.*
- b. $V D^{PK} O^{PN} (S V D^{PK} O^{PN})$
*Vikao je **žabici** ime. / Oblači **si** čizme.*
- c. $D^{PK} PP^{PN} V S (S V D^{PK} PP^{PN})$
***Psu** je na glavi bila staklenka.*
- d. $S D^{PK} V O^{PN} PP$
*On **si** zavukao glavu u staklenku.*

Primjeri pod (4a–b) s povratnom zamjenicom imaju drukčiju strukturu od ostalih rečenica u istom retku kada se eliptična rečenica promijeni u rečenicu sa ostvarenim svim svojim dijelovima (*Dječak si oblači na glavu./Dječak si oblači čizme*). Međutim, kada bismo kraći oblik povratne zamjenice *si* zamijenili dužim oblikom *sebi* tada bi ista rečenica imala strukturu koja stoji u zagradi. (*Dječak oblači sebi na glavu./Dječak oblači sebi čizme*).

¹⁴ O dativu u hrvatskom jeziku pisali su Kučanda (1982, 1998), Maretić (1963), Brabec, Hraste i Živković (1970), Raguž (1997), Silić i Pranjković (2005), Matasović (2002), Lice i Radić (2010) te Kuna (2012).

¹⁵ Vidi: 4.2.2.

Veći broj mogućih strukturnih obrazaca u hrvatskom jeziku rezultat je morfološke složenosti toga jezika iz koje proizlazi relativno slobodan red riječi te mogućnost uporabe eliptičnih izraza s neizrečenim subjektom kakvi su primjeri (4a – b).

4.2.2. Akuzativ

Sintaktički status akuzativa kao posvojnika u primjerima iz građe nije upitan; radi se o unutarnjem argumentu, tj. bližemu objektu koji ima ulogu trpitelja, a semantički je neovisan o PN-u, po čemu se razlikuje od vanjskoga posvojnika u dativu¹⁶. PN jest oznaka za mjesto, odnosno lokativna oznaka. Uporaba akuzativa za vanjsku posvojnost znatno je uža od uporabe dativa. Akuzativom se može uspostaviti odnos posvojnosti između cjeline i dijelova, koji mogu biti živi, poput dijelova tijela, te neživi. Prema Heineovoj raščlambi takvih izraza radi se o neotuđivoj živoj i neotuđivoj neživoj posvojnosti. Glagoli zastupljeni u atributnim izrazima posvojnosti u proučavanoj građi jesu hrvatski glagol *ubosti*, te engleski glagoli *lick*, *bite* i *hit*, koji spadaju u glagole “tjelesnoga dodira” kako ih naziva Kuna (2012). Ostale glagole koji u svojoj argumentnoj strukturi imaju akuzativni posvojnik Kuna svrstava u “glagole gledanja” te “glagole izricanja stanja”. Kod ispitanika obaju proučavanih jezika pojavljuje se po jedna struktura rečenice s posvojnikom u akuzativu; engleska je rečenica prikazana u primjeru (5), a hrvatska u primjeru (6).

(5) S V Akk^{PK} PP^{PN}

*Dog licked **him** on the cheek. / It bit **him** in the nose. / It hits **him** on the head.*

(6) Akk^{PK} V S PP^{PN} (S V O_{Akk}^{PK} PP^{PN})

Dječaka je ubo neki mali miš za nos.

U tablici 4 prikazan je broj primjera vanjske posvojnosti izražene dativom i akuzativom. Primjećuje se kako iz građe engleskoga jezika izostaju imenske skupine u dativu te kako se u hrvatskome jeziku dativ češće rabi za izražavanje posvojnika nego akuzativ.

¹⁶ O razlikama između podizanja dativa i podizanja akuzativa kao vanjskoga posvojnika pisali su Payne i Barshi (1999).

Tablica 4:

	četverogodi- šnjaci hrvatski jezik	desetogodi- šnjaci hrvatski jezik	četverogodi- šnjaci engleski jezik	desetogodi- šnjaci engleski jezik
dativ	5	2	0	0
akuzativ	0	1	1	3

Razlog bi se tomu mogao potražiti u gramatičkom i semantičkom značenju (Taylor 2000; Langacker 1993) koje dativ podrazumijeva već i na intuitivnoj razini ranih izvornih govornika. Naime, nastao dijakronijskim procesima iz ciljne sheme (Heine 1997: 94), dativ ima značajnu ulogu u strukturiranju konceptualnog prostora, tj. smještanja PN kao cilja u odnosu na PK kao referentnu točku. Hudaček (2006: 231) govori o empatijskom učinku posvojnoga dativa, tj. o govornikovu poistovjećivanju s posjednikom, što je u suglasju s opaskama kako je dativ usko povezan sa semantičkom ulogom doživljavača (Cienki 1993: 82). Posjednik u dativu, prema Cienkiju, tvori posvojni odnos s određenim entitetom koji na njega utječe stvarajući mu novo iskustvo. Sposobnost jezičnog usvajanja takvih struktura i njihova značenja, tvrdi Taylor (2000: 55), određena je nekim općim kognitivnim sposobnostima.

5. Zaključak

Analiza izražavanja posvojnih odnosa u pripovjednom diskursu jednojezičnih govornika hrvatskoga i engleskoga jezika pokazala je kako u oba jezika posjednik i posjedovano mogu imati ograničen broj gramatičkih ostvarenja te kako odabir tih ostvarenja, između ostaloga, ovisi o njihovoj morfološkoj složenosti. Primjerice, tvorbeno zahtjevniji izrazi atributne posvojnosti češće će rabiti govornici engleskoga jezika, dok će govornici hrvatskoga jezika radije posezati za izrazima predikatne posvojnosti. Razlog je tomu morfološka složenost posvojnih oblika u hrvatskome jeziku; genitiva, posvojnih pridjeva i zamjenica te određena ograničenja u njihovoj uporabi.

Pripovijedanje je vrlo složena sposobnost jer zahtijeva uklopljenost lingvističkih, kognitivnih i socijalnih sposobnosti. Jedan je dio te složenosti prikazan u ovom radu izražavanjem posvojnih odnosa među likovima. Kako bismo dodatno rasvijetlili zaključke ovoga rada, valjalo bi u daljnjim istraživanjima u jedno složeno istraživanje integrirati odrasle govornike jer bi nam takvo istraživanje omogućilo stvaranje zaključaka o tome kako jezični unosi i govor usmjeren k djetetu utječu na

dječje strukturiranje i organizaciju priče te na izražavanje posvojnih odnosa među entitetima u diskursu.

Literatura:

- Brabec, Ivan; Hraste, Mate; Živković Sreten 1970. *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, Školska knjiga: Zagreb.
- Bugenhagen, Robert D. 1986. Possession in Mangap-Mbula: its syntax and semantics. *Oceanic Linguistics* 25. 124–166.
- Cienki, Alan. 1993. Experiencers, possessors, and overlap between Russian dative and u + genitive. *Berkeley Linguistic Society* 19. 76–89.
- Dressler, Wolfgang. 1995. The theoretical relevance of pre- and protomorphology in language acquisition. *Yearbook of Morphology 1994*. 99–122.
- Durst-Andersen, Per. 2001. Possessum-oriented and possessor-oriented constructions in Russian. U Baron, Irène; Herslund, Michael; Sørensen, Finn (ur.), *Dimensions of possession*, 99–113. Amsterdam: John Benjamins.
- Halliday, M. A. K. 1993. Towards a language-based theory of learning. *Linguistics and Education* 5. 93–116.
- Hamm, Josip. 1967. *Kratka gramatika hrvatskosrpskog književnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Haspelmath, Martin. 1999. External possession in European perspective. U Payne, Doris L.; Barshi, Immanuel (ur.), *External possession*, 109–135. Amsterdam: John Benjamins.
- Heine, Bernd. 1997. *Possession: Cognitive sources, forces and grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heine, Bernd. 2001. Ways of explaining possession. U Baron, Irène; Herslund, Michael; Sørensen, Finn (ur.), *Dimensions of possession*, 311–329. Amsterdam: John Benjamins.
- Herslund, Michael; Baron, Irène. 2001. Introduction, U Baron, Irène; Herslund, Michael; Sørensen, Finn (ur.), *Dimensions of possession*, 1–24. Amsterdam: John Benjamins.
- Hudeček, Lana. 2006. *Izricanje posvojnosti u hrvatskome jeziku do polovice 19. stoljeća*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje: Zagreb.
- Katičić, Radoslav. 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: HAZU i Nakladni zavod Globus.
- Kučanda, Dubravko. 1982. *Kontrastivna analiza dativa u hrvatskom i njegovih prijevodnih ekvivalenata u engleskome jeziku*. Magistarska radnja u rukopisu, Filozofski fakultet: Zagreb.
- Kuna, Branko 2012. *Predikatna i vanjska posvojnost u hrvatskome jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera.

- Kuvač, Jelena; Palmović, Marijan 2002. The course of acquisition of possessive pronouns in Croatian. (IX International Congress for the Study of Child Language, Madison, USA, 16.–21. lipnja).
- Kuvač, Jelena, Mustapić, Maja; Dobravec, Gordana; Hržica, Gordana. 2005. Tko kome jezično slič: dvojezični PJTu ili urednim govornicima? (III. kongres logopeda Hrvatske, Dubrovnik).
- Kuvač, Jelena; Palmović, Marijan. 2007. *Metodologija istraživanja dječjeg jezika*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Langacker, Ronald. 1991. *Foundations of Cognitive Grammar*. Stanford: Stanford University Press.
- Langacker, Ronald. 1993. Reference-point constructions. *Cognitive Linguistics* 4(1). 1–38.
- Lice, Karolina; Radić, Ivona. 2010. Izražavanje posvojnosti u djece urednoga jezičnoga razvoja i djece s posebnim jezičnim teškoćama od 3 do 6 godina. *Lahor* 10. 187–261.
- Maretić, Tomo. 1963. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Mayer, Mercer. 1969. *Frog, where are you?* New York: Dial Books for Young Readers.
- MacWhinney, Brian. 2001. First language acquisition. U Aronoff, Mark; Rees-Miller, Janie (ur.), *The handbook of linguistics*, 466–488. Oxford: Blackwell.
- Miller, G. H., Johnson-Laird, P. N. 1976. *Language and perception*. Cambridge, Mass: The Belknap Press.
- Payne, Doris L.; Barshi, Immanuel. 1999. External possession: What, where, how and why. U Payne, Doris L.; Barshi, Immanuel (ur.), *External possession*, 3–29. Amsterdam: John Benjamins.
- Pearson, Barbara Z. 2002. Narrative competence among monolingual and bilingual school children in Miami. U Oller, D. Kimbrough; Eilers, Rebecca, E. (ur.), *Language and literacy in bilingual children*, 135–174. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Postma, Gertjan. 1997. On the configurational nature of possession. *Lingua* 101. 221–294.
- Raguž, Dragutin 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
- Silić, Josip; Pranjković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Stassen, Leon. 2009. *Predicative possession*. Oxford: Oxford University Press.
- Taylor, John R. 2000. *Possessives in English. An exploration in Cognitive Grammar*, Oxford: Oxford University Press.
- Tomasello, Michael. 1992. *First verbs: A case study of early grammatical development*. Cambridge: Cambridge University Press

Adrese autora:

Lidija Šaravanja
Osijek
E-mail: lidija31431@gmail.com

Ivana Trtanj
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
31000 Osijek, Cara Hadrijana 10
E-mail: itrtranj@foozos.hr

POSSESSIVE RELATIONS UTTERED IN NARRATIVE BY MONOLINGUAL CROATIAN SPEAKING AND ENGLISH SPEAKING CHILDREN

As a part of a child's everyday communication, narrative provides a wide linguistic context, evaluating isolated words and clauses. This type of discourse requires children to combine words and sentences for a specific purpose. Narrative gives insight into how successful children are in using their communicative linguistic skills. Unlike conversing, storytelling strives to decontextualization which changes the inner organization of narrative. Children's ability to narrate and create the structures of stories has been thoroughly explored in contemporary literature, whereas the less explored aspect is the aspect of narrative which describes referential cohesion and the usage of referential expressions telling about animate characters (*a boy, a dog*), objects (*a tree, a jar*) and about other entities (*family, home*). The paper investigates the way children, speakers of typologically different languages, process the notion of possession cognitively and linguistically. Both internal (attributive and predicative) and external possession is observed. The aim of the paper is to identify possessive relations that are expressed in children's language as well as the means of expressing them. It is assumed that four-year-olds perceive prototypical possessive relations and utter them using relatively simple, grammatically and semantically prototypical expressions. On the other hand, ten-year-olds are expected to use more complex constructions and perceive more diverse relations between a possessor and a possessee. Comparing the utterances crosslinguistically, children speaking Croatian, a morphologically more complex language, are expected to acquire linguistic means for expressing possession at a later age.

Key words: possession; narrative; children's language; possessor; possessee.